

Οι συλλογικές προσπάθειες κάνουν θαύματα

■ Της ΕΥΑΣ ΣΕΜΕΡΤΖΑΚΗ - ΚΟΥΤΡΑ*

ΠΕΡΙΠΟΥ 40 χιλιόμετρα από το Amsterdam της Ολλανδίας και δίπλα στην πόλη Noordwijkerhout βρίσκεται το "Leeuwenhorst Congres Center", ένας συνεδριακός χώρος, από τους καλύτερους στην Ευρώπη, άρτια εξοπλισμένος για την κάλυψη όλων των αναγκών ενός συνεδρίου. Στο κέντρο αυτό πραγματοποιήθηκε από 9 έως 11 Σεπτεμβρίου 1992 το 2ο "Ευρωπαϊκό Συνέδριο Περιοδικών". Το πρώτο συνέδριο — το οποίο επίσης παρακολούθησα — έγινε πριν από δύο ακριβώς χρόνια στον ίδιο χώρο.

Το συνέδριο οργάνωσαν από κοινού το United Kingdom Serials Group μαζί με το αντίστοιχο ολλανδικό. Συμμετείχαν περίπου 200 σύνεδροι από 21 χώρες (από τις U.S.A. ως την Αυστραλία και τη Νότιο Αφρική). Οι συμμετέχοντες και οι ομιλητές προέρχονταν από βιβλιοθήκες διαφόρων ειδών, από εκδοτικούς και προμηθευτικούς οίκους περιοδικών, από ερευνητικά ινστιτούτα για την έκδοση περιοδικών με ηλεκτρονική μορφή και από εταιρίες παραγωγής βάσεων πληροφοριών (databases).

Η οργάνωση του συνεδρίου ήταν άψογη από άποψη υποδομής, αλλά και τεχνικών λεπτομερειών και γλώσσα ήταν η Αγγλική. Υπήρχε ποικιλία στην παρουσίαση των θεμάτων. Εκτός από τις ομιλίες με τις διαφάνειες και τα slides που τις συνόδευαν, είχαν προγραμματιστεί επισκέψεις σε βιβλιοθήκες της περιοχής. Κατά τη διάρκεια του συνεδρίου υπήρχε εκτεθειμένο διαφημιστικό και ενημερωτικό υλικό από τις δραστηριότητες των συμμετεχόντων εκδοτών και προμηθευτών.

Στα workshops, που αποτελούσαν μέρος του συνεδρίου, συζητήθηκαν κατά ομάδες συγκεκριμένα θέματα που αφορούν τα περιοδικά:

α) Οι τιμές των περιοδικών, β) η διανομή

Το άρθρο αναφέρεται σε περιγραφή των εργασιών του 2ου Ευρωπαϊκού Συνεδρίου Περιοδικών που έγινε στο Noordwijkerhout της Ολλανδίας από 9 έως 11 Σεπτεμβρίου 1992. Τα θέματα των εισηγήσεων αναφέρονταν στην έκδοση περιοδικών με ηλεκτρονική μορφή (electronic publishing), στους τρόπους διάθεσης ντοκουμέντων (document supply), στην παρουσίαση projects και δημιουργία δικτύων για τη διάθεση των άρθρων περιοδικών και στις τεχνολογικές εξελίξεις πάνω στον τομέα των περιοδικών σε ευρωπαϊκές χώρες. Το άρθρο τελειώνει με τις γενικές εντυπώσεις και συμπεράσματα του συνεδρίου.

ντοκουμέντων, γ) αυτοματοποίηση περιοδικών στις βιβλιοθήκες, δ) ανταλλαγή ηλεκτρονικής πληροφορησης μεταξύ εκδοτών, προμηθευτών, βιβλιοθηκών, ε) ακυρώσεις περιοδικών, στ) αναζήτηση (claiming) περιοδικών, ζ) εκπαίδευση για τις εργασίες γύρω από τα περιοδικά.

Τα θέματα του συνεδρίου ήταν εξαιρετικά επίκαιρα, επειδή παρουσίασαν τις τρέχουσες τεχνολογικές εξελίξεις:

1) έκδοση περιοδικών με ηλεκτρονική μορφή (electronic publishing),

2) πρόοδοι στη διάθεση ντοκουμέντων (document supply),

3) μορφές επικοινωνίας και επιτεύγματα σε άλλες χώρες,

4) παρουσίαση projects και δημιουργία δικτύων σε διάφορες χώρες.

Το συνέδριο άνοιξε με την εισαγωγική ομιλία του ο πρόεδρος της Ένωσης Ολλανδών Βιβλιοθηκονόμων Dr. Gerard van Marle, ο οποίος τόνισε ότι οι τεχνολογίες για την προώθηση της πληροφορησης δημιουργούν νέες ευκαιρίες, αλλά συγχρόνως εγκυμονούν κινδύνους. Οι αριθμοί δείχνουν αύξηση των τίτλων περιοδικών σε CD-ROM και μείωση του αριθμού των ευρωπαϊκών επιστημονικών περιοδικών. Τα περιοδικά σε ηλεκτρονική μορφή που διαδίδονται μέσω δικτύων, εκτός από τα πλεονεκτήματα (επικαιρότητα, αμεσότητα πρόσβα-

Ο διαδανεισμός των περιοδικών μεταξύ βιβλιοθηκών επεκτείνεται επειδή εξοικονομούνται πόροι που μπορούν να διατίθενται σε άλλους σκοπούς

σης, δυνατότητες ανάκτησης και αποθήκευσης) παρουσιάζουν προβλήματα με σημαντικότερο εκείνο των πνευματικών δικαιωμάτων. Ο ρόλος των κρίκων της αλυσίδας πληροφορησης: επιστήμονες, εκδότες προμηθευτές, βιβλιοθήκες αλλάζει συνεχώς.

Μια από τις ενδιαφέρουσες εισηγήσεις ήταν του Cliff McKnight με τίτλος: The electronic journal: a user's perspective. Σύμφωνα μ' αυτήν η νέα μορφή έκδοσης περιοδικών με ηλεκτρονικό τρόπο βρίσκεται σε πειραματικό στάδιο. Υπάρχουν πολλά projects εν εξελίξει (BLEND, QUARTET, ADONIS, LISTSERV κ.α.) αλλά όλα παρουσιάζουν προβλήματα. Η ιδέα των ηλεκτρονικών περιοδικών φοβίζει ακόμα τους συγγραφείς για να εκδώσουν τα άρθρα τους σ' αυτά. Λείπουν, βέβαια, αρκετά στοιχεία που θα διευκόλυναν τη διάδοση του ηλεκτρονικού περιοδικού, όπως η φορητότητα (το έντυπο περιοδικό μπορεί να το διαβάσει ο αναγνώστης οπουδήποτε, σε αντίθεση με το ηλεκτρονικό περιοδικό). Υπάρχουν προβλήματα copyright για τους εκδότες καθώς και προβλήματα κόστους. Η ηλεκτρονική απόδοση των γραφικών είναι χαμηλής ποιότητας. Τα δίκτυα μέσω των οποίων μεταφέρονται τα ηλεκτρονικά περιοδικά πρέπει να διευρυνθούν, ίσως να γίνουν παγκόσμιας εμβέλειας για να μπορούν να έχουν πρόσβαση σ' αυτά περισσότεροι ερευνητές. Σημειώνεται ότι σήμερα κυρίως μόνο οι

* Η Εύα Σεμερτζάκη-Κούτρα είναι βιβλιοθηκονόμος, MLS Τράπεζα Ελλάδος

U.S.A. ενδιαφέρονται πραγματικά για το ηλεκτρονικό περιοδικό. Η ανάπτυξή του προϋποθέτει συνεργασία όλων των συμμετεχόντων στον "κύκλο επικοινωνίας" (αναγνώστες, συγγραφείς, βιβλιοθήκες, εκδότες μαζί με τους ειδικούς πληροφόρησης). Τελικά η χρησιμότητά του είναι το στοιχείο που θα καθορίσει την τύχη του ηλεκτρονικού περιοδικού.

Εφαρμογές της ηλεκτρονικής διακίνησης ντοκουμέντων αποτέλεσαν οι εισηγήσεις της Γαλλίδας Celine Menil και του

Οι συλλογικές προσπάθειες κάνουν θαύματα

Αμερικανού Ward Shaw.

Κατά την εισήγηση

της πρώτης ομιλήτριας, η βάση δεδομένων FOUFRE είναι ένα πειραματικό γαλλικό project ηλεκτρονικής διάδοσης ντοκουμέντων που οργάνωσαν από κοινού το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και οι γαλλικές τηλεπικοινωνίες. Πρόκειται για ένα πλήρως αυτοματοποιημένο σύστημα άρθρων και περιεχομένων περιοδικών με σκοπό τον ταχύτατο δανεισμό τους στους ενδιαφερόμενους. Βασίζεται στις λειτουργίες του δικτύου ISBD. Το άρθρο-ντοκουμένο αποτυπώνεται, αποθηκεύεται σε οπτικό δίσκο για να μεταφερθεί και να ανακτηθεί η εικόνα του αυτόματα από τον τελικό χρήστη. Τα αποτελέσματα του προγράμματος σε 12 βιβλιοθήκες της Γαλλίας ήταν αρκετά ικανοποιητικά ως προς την ταχύτητα στην αποθήκευση και μεταφορά προς τον τελικό χρήστη του συγκεκριμένου άρθρου, σε συνδυασμό με την ποιότητα της εκτύπωσης και την ευκολία χρήσης του συστήματος. Αρνητικά στοιχεία αποτελούν το κόστος των τηλεπικοινωνιών και η ανάγκη συνεχούς ενημέρωσης της βάσης.

Ο Ward Shaw με τα σχόλιά του κατά την παρουσίαση των συστημάτων CARL στις U.S.A. προκάλεσε ανησυχίες για το μέλλον των βιβλιοθηκών. Διευκρίνησε ότι η εταιρία έχει δημιουργήσει τρία (3) προϊόντα: αυτοματοποιημένο σύστημα για βιβλιοθήκες, μιά σειρά από εμπορικές βάσεις δεδομένων και υπηρεσίες διακίνησης ντοκουμέντων (document delivery). Ειδικά για το τρίτο προϊόν η εταιρία αναλαμβάνει τη διανομή ντοκουμέντων από 12.000 τίτλους περιοδικών μέσω δικτύων. Η διαδικασία είναι γνωστή: αναζήτηση, αποτύπωση, αποθήκευση, διακίνηση του αναζητηθέντος άρθρου και ανάκτηση, σε σχετικά χαμηλό κόστος. Το ερώτημα που θέτει ο ομιλητής αφορά το μέλλον των βιβλιοθηκών: τις χρειάζονται πια οι χρήστες όταν απευθύνονται

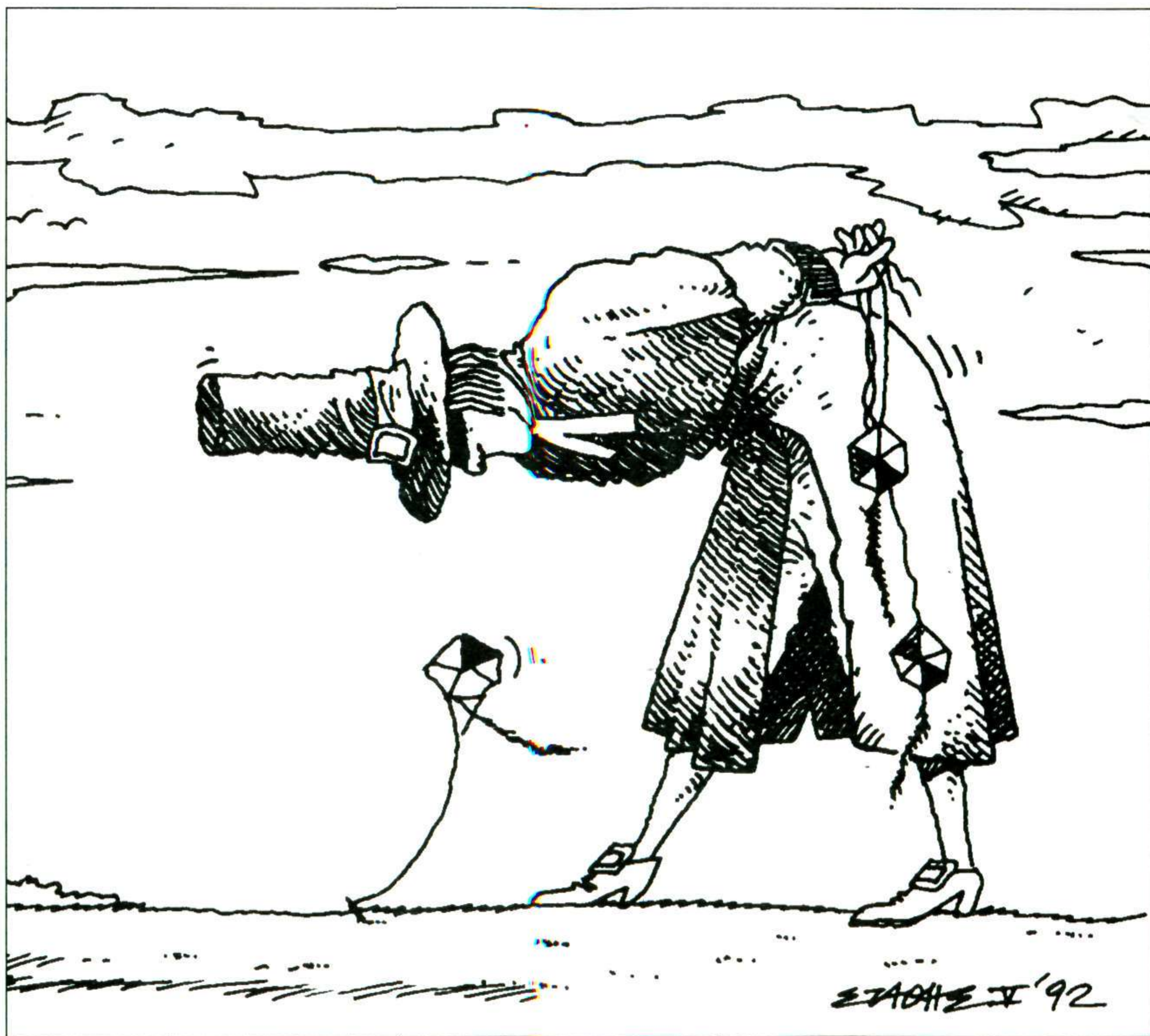
κατευθείαν στην εταιρία για τη διακίνηση ντοκουμέντων; Ενδεικτικό ήταν το σχόλιό του: "οι βιβλιοθήκες θεωρούνται περισσότερο ως εμπόδια παρά ως διευκολυντές της πληροφόρησης".

Δύο ακόμα παραδείγματα διανομής ντοκουμέντων αποτελούν το γνωστό Document Supply Center της British Library με ζωή πάνω από 30 χρόνια και το International Serials Data System (ISDS). Το δεύτερο είναι ο οργανισμός που δίνει τα ISSN στους τίτλους των περιοδικών. Στη βάση δεδομένων, που τώρα μετατράπηκε σε CD-ROM, υπάρχουν μέχρι σήμερα 600.000 αναγραφές τίτλων περιοδικών με ISSN.

Από τις επόμενες παρουσιάσεις η πιο ενδιαφέρουσα για τα νέα που προσκόμισε στο συνέδριο ήταν η παρουσίαση του project RAPDOC της PICA (Project for Integrated Catalogue Automation) από τον Look Costers, διευθυντή της PICA. Η PICA από το 1986 είναι ένας συλλογικός, μη κερδοσκοπικός οργανισμός που ασχολείται με την αυτοματοποίηση βιβλιοθηκών. Σκοπός της είναι η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των συμμετεχόντων και η βελτίωση των υπηρεσιών της στους τελικούς χρή-

7.000 τίτλων περιοδικών για την ικανοποίηση του 85% των αναζητήσεων σε άρθρα. Στόχος του προγράμματος είναι η πληρέστερη συλλογή περιοδικών και περαιτέρω η προσθήκη των πινάκων περιεχομένων στη βάση δεδομένων. Επειδή μεταδίδεται σε όλη τη χώρα, άλλος στόχος είναι η ταχύτατη μεταφορά του ντοκουμένου μέσω των τηλεπικοινωνιών.

Μετά το τέλος του συνεδρίου, η επίσκεψη τόσο στα κεντρικά γραφεία της PICA στο Leiden, όσο και η επίδειξη της εφαρμογής του συστήματος στη βιβλιοθήκη του Leiden University συντέλεσαν στην πληρέστερη γνωριμία με το project. Πράγματι, η διαδικασία της online αναζήτησης ενός άρθρου μέσω του RAPDOC ή ενός βιβλίου μέσω του συστήματος της PICA, ο εντοπισμός της βιβλιοθήκης που το έχει, ο δανεισμός και η απόκτησή του σε συντομότερο χρονικό διάστημα γίνεται εύκολα και γρήγορα. Υπάρχουν βιβλιογραφικοί και μη τρόποι αναζήτησης έτσι ώστε γνωρίζοντας ελάχιστα στοιχεία ο χρήστης μπορεί να εντοπίσει το αναζητούμενο ντοκουμένο. Οι εισηγήσεις του συνεδρίου κατέτειναν στο ίδιο συμπέρα-

σμα: ότι οι βιβλιοθήκες για να επιβιώσουν μέσα από την αλματώδη ανάπτυξη της τεχνολογίας χρειάζεται να ακολουθήσουν τα τεχνολογικά επιτεύγματα, επωφελούμενες από αυτά. Στον τομέα των περιοδικών οι συλλογικές προσπάθειες κάνουν θαύματα. Η επέκταση των συλλογικών καταλόγων περιοδικών σε τοπικό και εθνικό επίπεδο είναι ο στόχος. Ο διαδανεισμός των περιοδικών μεταξύ βιβλιοθηκών επεκτείνεται επειδή εξοικονομούνται πόροι που μπορούν να διατίθενται σε άλλους σκοπούς και σε συνδυασμό με την ταχύτητα ανταπόκρισης στα αναζητούμενα στοιχεία, στοχεύει στην εξυπηρέτηση όλο και περισσότερων ερευνητών που είναι οι τελικοί χρήστες. Όλα τα projects που

παραστάθηκαν απέδειξαν ότι οι προσπάθειες και τα αποτελέσματα της συνεργασίας έχουν θετικά στοιχεία, παρόλο που στην πορεία αντιμετωπίζουν προβλήματα που όμως λύνοντας τα βελτιώνουν το πρόγραμμα. Αρκετές ευρωπαϊκές χώρες συμβάλλουν σε εθνικό επίπεδο προς τη δικτύωση και ανταλλαγή online πληροφοριών και ντοκουμέντων (Ισπανία, Ουγγαρία, Γερμανία, Αγγλία, Ολλανδία).

Τι είδους συλλογικές προσπάθειες γίνονται στην Ελλάδα; Αν οι βιβλιοθήκες και στην Ελλάδα εξακολουθήσουν να λειτουργούν "παραδοσιακά", τότε το σχόλιο του ομιλητή Ward Shaw που προαναφέρθηκε, κινδυνεύει να βγει αληθινό. ■

Τι είδους συλλογικές προσπάθειες γίνονται στην Ελλάδα; Αν οι βιβλιοθήκες και στην Ελλάδα εξακολουθήσουν να λειτουργούν "παραδοσιακά", τότε το σχόλιο του ομιλητή Ward Shaw που προαναφέρθηκε, κινδυνεύει να βγει αληθινό. ■